

Купенко Олена Володимирівна

Борисова Анна Валеріївна

Король Сергій Миколайович

Панченко Юлія Валеріївна

ДИТЯЧІ СВЯТА У ДВОРАХ МІСЬКИХ БАГАТОПОВЕРХІВОК ЯК ФОРМА АУТРИЧ-РОБОТИ:

НАУКОВИЙ ЗВІТ

за підсумками проекту «Дитячі свята у дворах сумських багатоповерхівок», виконаного ГО «Центр громадських ініціатив «Інтелект Сумщини»» у лютому-грудні 2018 року за підтримки Сумської міської ради та науково-методичного супроводу кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету

1 Вихідні теоретичні положення.

Аутріч-робота: особливості, цілі, етапи

Особливістю аутріч роботи є те, що це діяльність в громадському місті на чужій території без запрошення. А значить потрібно поводитися так, щоб отримати згоду на контакт з боку цільової групи, за її умовами та правилами [2].

При тому, що аутріч-робота використовується як на рівні третинної так і вторинної профілактики, віддаємо перевагу останньому. Мета вторинної профілактики полягає в тому, щоб не дати існуючій проблемі розвинутися далі, а краще запобігти появу проблем. За [2] через контакти із незахищеними групами можна отримати важливу інформацію для первинної профілактики та інших заходів. Тривалий контакт із цільовою групою дасть можливість виявити найбільш вразливих представників цільової групи до того, як проблема явно виявиться (наприклад, до того як станеться правопорушення). З одного боку, чим раніше буде ініційована профілактична робота, тим складніше виявити, хто знаходиться в «небезпечній зоні» і на кого має бути

спрямована профілактика. З іншого боку, чим пізніше ініціювати профілактичну роботу в проблемному полі, тим складніше запобігти проблемі чи запобігти її розвитку.

Особливість аутріч-роботи полягає також і в тому, що вона спрямована одночасно як на середовище життєдіяльності цільової групи, так і окрему конкретну особистість [2].

Дослідники пов'язують аутріч-роботу із досягненням таких цілей:

- навчання молоді використовувати реабілітаційний простір (дотичним питанням поза межами цієї публікації є робота із розвитку реабілітаційних можливостей простору) [2];
- стимулювання соціальної інтеграції [2];
- підвищення рівня знань цільової групи та їх партнерів, наприклад, з наркозалежності, питань ВІЛ/СНІД, вірусного гепатиту, інфекцій, що передаються статевим шляхом [1];
- забезпечення стабільного на протязі тривалого часу контакту із дорослим для тих молодих людей, які таких контактів мають обмаль, але виключаючи можливість невинувато тривалих контактів, які прив'язують клієнта виключного до даного соціального працівника [2];
- формування навичок безпечної поведінки; вплив на зміну ризикованої поведінки [1];
- створення зв'язків між цільовою групою та соціумом, в тому числі соціальними службами, служби зайнятості, молодіжні центри та громадські об'єднання, подолання страху та невпевненості щодо звернення в такі служби [1];
- сприяння соціальній адаптації, створення груп само та взаємної допомоги [1].

В якості базових етапів аутріч-роботи розглядаються: 1) встановлення контакту; 2) формування взаємної довіри; 3) спостереження (проблеми, ресурси, можливості, сім'я, контактні мережі, мрії і таке інше); 4) планування ініціатив (скоріше короткострокове, у т.ч. обговорення ризикованих форм

поведінки, негативних її наслідків, методів зниження ризику, надання інформації та профілактичних засобів, надання контактів служб допомоги); 5) реалізація ініціатив і спостереження; 6) завершення [1; 2].

Аутріч-робота регламентується графіком, підписаним керівником організації чи координатором проекту, а також щоденним маршрутним листом, де вказані дата, час, місце виходу, надані роздаткові матеріали, а також інформація про результати виходу. Також аутріч-працівнику потрібне посвідчення з фото, підписане керівником організації чи координатором проекту.

Рекомендується здійснювати аутріч-роботу у команді 2-3 осіб, щоб не порушувати звичну атмосферу цільової групи. В команді бажано мати представників чоловічої та жіночої статі, що сприятиме безпеці та формуванню довіри. За можливості краще мати листи підтримки від медичних та правоохоронних органів.

2 Дитячі свята у дворах багатоповерхівок як форма аутріч-роботи

Виходячи з наведених вище теоретичних положень, в лютому-грудні 2018 року було реалізовано проект «Дитячі свята у дворах сумських багатоповерхівок».

Метою проекту було набуття дітьми життєвих навичок XXI століття – добросусідства, поваги до батьків і сімейних цінностей, екологічної культури, креативності – через організацію заходів дозвілля у відкритому просторі вибраних дворів багатоповерхівок міста Суми.

У рамках **завдання 1** – організація роботи групи волонтерів – було залучено волонтерів (студентів спеціальностей «Соціальна робота», «Психологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності»), проведено тренінги та координаційні зустрічі у форматі дружніх вечірок для волонтерів з метою підготовки до активної стадії проекту, більш детального розуміння

завдань кожним учасником, формування робочих груп. Також відбувалися поточні оперативні наради перед проведенням кожного свята.



Проведені заходи забезпечила мотивацію та методичну готовність волонтерів до роботи у дворах багатоповерхівок, розуміння ними того, як залучати дітей до активних дій, як забезпечити розвиваюче дозвілля.

У рамках завдання 2 – проведення в 6 дворах протягом року 40 тематичних дитячих свята за 11 темами: 1) «Масляна»; 2) «День Землі»; 3) «День матері»; 4) «День захисту дітей»; 5) «День сусідів»; 6) «Всесвітній день доквілля»; 7) «Марсіанський футбол» до дня міста; 8) «Велике змагання» до Всесвітнього дня міст; 9) «Свято осені»; 10) «День художника»; 11) «Малюнок на снігу».



Як і планувалося, заходи у дворах носили не лише розважальний, але й виховний характер. На кожному святі з урахуванням його тематики просувалися ідеї добросусідства, поваги до батьків та сімейних цінностей, екологічної культури, креативність. Так, наприклад, взявши за основну екологічну тематику, ми випробували різні підходи у різних дворах: вчилися сортувати сміття, синхронізували дитяче свято з дорослою толокою, висаджували та поливали квіти, навіть виготовляли садові скульптурки-гномів.

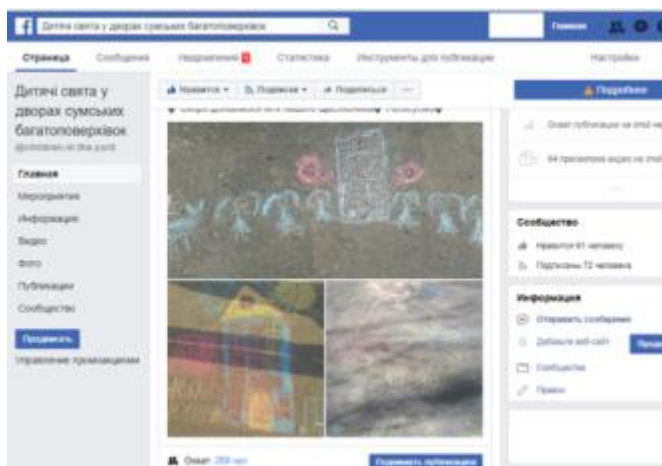
Завдання 3 передбачало залучення до активної участі у проекті батьків в обраних дворах та інших сусідів, організацію регулярне обговорення отриманого досвіду в соціальних мережах, працюючи тим самим на сталість результатів і досвіду проекту. Тут ми отримали меншу активність, ніж ми прагнули. Батьки із задоволенням спостерігали, як діти грають із волонтерами проекту, активно фотографували та фільмували. Але суттєво менш активно відгукувалися за конкурси, які передбачали спільну участь дорослих та дітей. Задавали питання, коли ви прийдете наступного разу, але більшість скептично відносилися до пропозиції, а давайте ми наступного разу спробуємо зробити це разом. Хоча у кожному дворі нам вдалося залучити хоча активних дорослих, які надавали допомогу.

Завдання 4 передбачало поєднання заходів, що будуть відбуватися в різних дворах, спільними процедурами в тому числі й конкурсного характеру, підсумком яких стане міський дитячий фестиваль добросусідства. І це стало для команди проекту головним викликом, адже нашою ціллю було надати дітям в різних дворах почуття спільності, почуття жителів одного двору і одного міста, стимулювання соціальної інтеграції.

Щоб реалізувати задумане у ході реалізації вуличних свят було «запущено» три об'єднуючих процеси.

Перший – конкурс рисунків на асфальті. Діти у різних локаціях малювали «двір своєї мрії». Далі на Фейсбук-сторінці проекту були розміщені фото всіх малюнків та проведено голосування. Рисунок, який отримав

більшість голосів, був використаний при виготовленні еко-сумок. Ці еко-сумки отримали в якості винагороди діти (автори рисунку) і активні дорослі, що допомагали при організації свят у дворах. Також на Фейсбук-сторінці проекту був проведений конкурс п'яти перших сімейних еко-історій, переможці якого також отримали виготовлені еко-сумки.

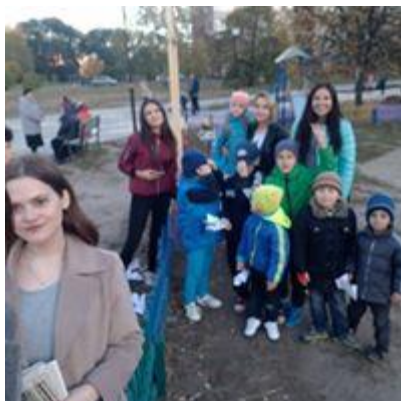


Другий процес – виготовлення подарунків дітям в інші двори на святі «День захисту дітей». На передодні свята волонтери зробили поробки, які подарували у першому дворі. Далі з дітьми цього двору виготовили черговий комплект поробок, який вручили іншим дітям у другому дворі. Поробки, вироблені у другому дворі, вручили у третьому, натомість виготовили нові для жителів четвертого двору. Діти з четвертого двору також виготовили поробки, які отримали волонтери. Діти з радістю отримували нехитрі подарунки з іншого двору, важче було віддати виготовлене своїми руками. Волонтери всіляко підтримували дітей і у виготовленні поробок, і у мотивації поділитися з іншими дітьми. Наш експеримент виявився вдалим, всі учасники цього циклу заходів отримали подарунки один від одного.



Третій процес – «Велике змагання» з нагоди Всесвітнього дня міст. У змаганні одночасно взяли участь діти 6 дворів, змагання було організоване як

естафета. Дані про виконання кожного етапу естафети командою кожного двору розміщувалися на Фейсбук-сторінці проекту. Всі бажаючі стежили за перебігом змагання з цієї сторінки. Діти дивувалися, спостерігаючи інші команди на екранах смартфонів, намагалися отримати перемогу, хтось сумував програвши, але всі разом цікаво провели вечір. Нам ще раз вдалося продемонструвати дітям зв'язок між діяльністю проекту в інших дворах та його масштабність.



Також об'єднуючим заходом проекту став міський дитячий фестиваль добросусідства «Передноворічний квест». Квест складався із 12 локацій із різноманітними завданнями, які повторювали тематику вуличних заходів: добросусідство та командоутворення, креативність і творчість, екологічну культуру. Квест проходили 8 команд. Головним за логікою заходу став спільний хоровод, в якому об'єдналися всі учасники, а їх було понад 48 дітей, а також педагоги, волонтери. Настрій, з яким діти прийшли, був отримати перемогу в квесті, пройти його першими. Однак головна ідея, яку ми намагалися донести, що не конкуруючи один з одним ми можемо спільно існувати, функціонувати, отримувати задоволення в єдиному просторі, а також

об'єднуватися в цьому просторі у спільні заходи. І ми досягли мети заходу: всі діти були задоволені і в гарному настрої. Але в загальному сенсі актуальною залишається проблема розділеності жителів міста через різні стереотипи та недостатню кількість спільного досвіду дії як жителів одного міста. Це потребує, на нашу думку, уваги в наступних проектах.



Результати проекту можуть бути оцінені як з точки зору досягнення запланованих кількісних показників, так і з точки зору наявних якісних змін та формування перспектив на майбутнє.

У кількісних показниках, то маємо таке:

- було залучено 29 студентів-волонтерів та 10 дорослих з досвідом педагогічної діяльності;
- було проведено 40 заходів, якими на систематичній основі було охоплено 6 дворів. Вуличний формат заходів не дозволив проводити реєстрацію учасників, однак фото- та відео-фіксація подій підтверджує, що в кожному дворі на кожному заході на кожному конкретному його етапі брали участь від 6 до 20 дітей та від 3 до 10 дорослих. Особливістю і складністю роботи було те, що не всі діти чи дорослі брали участь від початку до кінця, учасники мінялись, підходили нові. Загальна кількість активних учасників свят була близькою до 600. Крім того була і значна кількість пасивних спостерігачів, які в перспективі можуть бути долучені до активної участі;
- вдалося виявити 5 дорослих, із якими можна співпрацювати в подальшій організації дворових свят вже за межами цього проекту;
- на святах напрацьовані спільні продукти діяльності: виготовлені вуличні фігурки, висаджені квіти, виготовлені на подаровані подарунки від двора до двора, відбулося загальне змагання між 6 дворами, виготовлені еко-сумки за

підсумками загального конкурсу дитячих малюнків. Тобто вдалося реалізувати протягом проекту кілька об'єднуючих активностей в середині дворів та між дворами;

- створена та підтримується в актуальному стані Фейсбук-сторінка проекту, в якій достатньо детально відображалися заходи проекту (<https://www.facebook.com/children.in.the.yard/>).

Щодо якісних змін та формування перспектив на майбутнє, то протягом року вдалося суттєво урізноманітнити розвиваюче дозвілля дітей у вибраних дворах, надати дітям і батькам новий досвід, напрацювати комплект методичних рекомендацій щодо проведення заходів, у тому числі і стимулювання соціальної інтеграції.

3 Рекомендації за підсумками проекту

«Дитячі свята у дворах сумських багатоповерхівок»

За підсумками реалізації проекту базовий алгоритм аутріч-роботи отримує таку деталізацію у формі дитячого свята:

- 1) привертання уваги через допоміжні засоби (наприклад, велика, в ріст учня середньої школи розмальовка-тантамареска, або великий кольоровий малюнок на снігу, тощо) та встановлення контакту (через запрошення долучитися до малювання чи гри);
- 2) формування взаємної довіри (вдалими виявилися музичні руханки, адже навіть, якщо хтось не хоче відразу брати в них участь, то з цікавістю спостерігає, а потім поступово й долучається, у тому числі долучаються й мами з маленькими дітьми). Умовою формування довіри є регулярність проведення заходів, коли батьки та діти вже впізнають волонтерів;
- 3) планування ініціатив (найбільш зручним видається квест на кілька команд: можна проводити захід з однією командою, якщо на дворі мало дітей, або організувати роботу кількох команд, якщо дітей багато; також можна варіювати складність завдань квесту у відповідності від вікової групи

учасників, що дуже зручно в умовах невизначеності контингенту на поточний захід. Квест може бути будь-якої тематики, у тому числі й відповідно до тематики свята, при цьому в нього можна вбудовувати й інформаційні повідомлення, які потрібно донести до цільової аудиторії, наприклад, про доцільність та форми соціальної інтеграції чи безконфліктної поведінки);

4) реалізація ініціатив і спостереження (спостереження окрім традиційних для аустріч-роботи цілей має на меті також виявлення присутніх дітей та дорослих, які хочуть приєднатися, але соромляться, а також оцінку зацікавленості цільової групи пропонованим сценарієм і, за потреби, потреби, подання сигналу команді про необхідність перебудувати задуманий сценарій);

5) завершення (анонсування наступного заходу).

Результати проекту «Дитячі свята у дворах сумських багатоповерхівок» засвідчують доцільність широкого розповсюдження аустріч-роботи у форматі дитячих свят та регулярне їх проведення. До реалізації такої роботи на рівні вторинної профілактики можуть бути залучені студенти-волонтери майбутні соціальні працівники, психологи, менеджери соціокультурної діяльності, а також студенти педагогічних спеціальностей. Умовою та результатом успішної волонтерської аустріч-роботи студентів є такі компетентності:

- 1) організації та управління масовим заходом на відкритих майданчиках – планування заходу, цілей та завдань, методів їх реалізації, місця та часу проведення, організація команди виконавців, підготовка до контакту із цільовою групою, забезпечення засобів безпеки;
- 2) роботи в команді – встановленням комунікації, визначення завдань, розподіл обов'язків, оперативна комунікація та досягнення синергії під час проведення заходу;
- 3) встановлення контакту з дітьми;
- 4) здійснення соціально-педагогічних впливів на діяльність неформальної дитячої групи (проекування та реалізація розвиваючої події, застосування арт-терапевтичних технік, засобів командоутворення в дитячій групі, створення ситуації успіху, інформування, стимулювання розвитку через

залучення до різних видів діяльності та взаємодію із молодіжними об'єднаннями, тощо);

5) швидкого приймання рішень – студенти мають швидко реагувати та гнучко підлаштовуватись, обирати серед альтернативних варіантів, прораховуючи розвиток подій, в ситуації невизначеності відкритого майданчику території, на чужій території, де аустріч-працівник є гостем, коли невідомо зарані скільки прийде дітей та якого віку;

б) аналіз проведеної роботи – після заходу студенти аналізують, чи все вийшло так, як заплановано, і що та як можна покращити; планують подальші соціально-педагогічні впливи, залежно від отриманих спостережень та виявлених проблем і можливостей.

Орієнтуючись на широке розповсюдження аустріч-роботи у форматі дитячих свят та регулярно її проведення доцільним є організація тематичного волонтерського загону. Діяльність такого загону визначається річним планом, а також активізується спеціальними методами та засобами.

Напрацьований такий алгоритм діяльності оперативної робочої групи (з числа членів волонтерського загону) для реалізації конкретного заходу дитячого свята у дворах багатоповерхівок:

- 1) інформування членів волонтерського загону та формування складу оперативної робочої групи;
- 2) узгодження мети (як правило вторинна профілактика) і тематики, дати і часу, місця проведення заходу;
- 3) визначення із завданнями кожного учасника оперативної робочої групи, в тому числі й активізації та прийняття ініціативи лідерства в групі;
- 4) залучення партнерів;
- 5) розроблення сценарію (адаптація існуючого), підбір доцільних методів та засобів соціально-педагогічного впливу, підготовка необхідних матеріалів для проведення заходу;
- б) підготовка та розповсюдження оголошень про проведення заходу;

- 7) проведення заходу, включаючи спостереження для виявлення потенційних проблем та внутрішніх можливостей цільової групи;
- 8) груповий аналіз проведеного заходу та оперативне планування подальших дій, за потреби, змін у річному плані.

Просуваючи ідею тематичного волонтерського загону студентів, ні в якому разі не розглядаємо його діяльність як самодостатню. Згідно з [1] вважаємо принципово необхідною систематичну роботу.

Література

1. Сауранбаева М.М. Руководство по проведению аутрич-работы : Учебный модуль для аутрич-работников [Электронный ресурс] / М. М. Сауранбаева М.М. – Алматы, 2010. – Режим доступа: <http://www.rcaids.kz/files/00000167.pdf>
2. Свенссон Н. П. Аутрич-работа с молодежью: наркозависимой молодежью и молодежью группы риска. Акцент на вторичной презентации [Электронный ресурс] / Н. П. Свенссон, Ш. Хорнер-найт, Т. Хьюсбай, С. Мюрвальд, Ю. Шаффранек. – Страсбург, 2003. – Режим доступа: <https://rm.coe.int/-01-10-2006-/1680746054>